

KNIHARŤI A KNIHVAZAČI

Pracovní list je součástí doprovodného programu k výstavě „Od rukopisu k tisku“ (1-3/2009)

„Knihy jsou lidem tím, čím perutě ptákům.“

Ruskin

Najdi na výstavce v muzejní herně portrét tohoto muže, který bývá označován za vynálezce knihtisku. Doplň jeho jméno a přibližnou dobu jeho nezapomenutelného objevu.

Doplň do následujícího textu jména řemeslníků. Nápořědu hledej na panelech v herně.

Písmenka (litery) si tiskaři zprvu odlěvali z olova sami. Později tuto činnost vykonávali tzv. _____ (obr.1). Ten, co vybíral písmeno po písmenu, rovnal litery do řádek a jednotlivé vysázené řádky pak umisřoval na sazebnici, býval označován jako _____ (obr.2). Na celostránkovou sazbu (svázanou pro zpevnění provazem) nanášel barvu velkými tampony _____ (obr.3). Poté se na sazbu položil speciálně navlhčený papír a pomocí tiskařského lisu se text vytiskl. Po vytisknutí příslušného počtu archů s částmi textu se sazba rozmetala a vysázela se další část.

V muzejní herně si vyber znaky a písmenka z tiskárničky a vyrob si do rámečku tištěný obrázek. Písmena můžeš tisknout do řad, ornamentů nebo z nich vytvářet zvířata či postavy. Vytiskni i své jméno. (Pozor: Písmena musíš skládat pozpátku!)

Obrázky do tištěných knih tvořili ilustrátoři a rytci pomocí techniky dřevořezu, dřevorytu, mědirytu, ocelorytu a dalších technik. Obrázkům rytým a leptaným do destiček se říkalo tiskařské štočky.

Ve výstavním sále v přízemí najdi tiskařský štoček s vyobrazením slavobrány. U kterého města se tato slavobrána nacházela? _____

Za prvotisky se označují všechny tisky vzniklé před rokem 1500. Používá se pro ně též výraz „inkunábule“ - slovo pochází z latiny a doslovně znamená tisk „v kolébce“. Mezi ně patří i tzv. Pražská bible. Jde o zřejmě nejstarší tisk bible ve slovanském jazyce.

Ve kterém roce byla tato kniha vytištěna? _____

První tiskárnu v Mladé Boleslavi založil Mikuláš Klaudián. Byl to však nejen tiskař, ale i lékař, autor lékařských příruček a spoluautor první mapy Čech.

Doplň název jeho knihy, kterou zde máme vystavenou.

Víš, kde se na Starém Městě v Mladé Boleslavi nachází Klaudiánova ulice? Možná se tudy budeš vracet z muzea. Vyznač ji poté na mapce.

- 1) HRAD
- 2) TEMPL
- 3) STARÁ RADNICE
- 4) NOVÁ RADNICE
- 5) SBOR ČESKÝCH BRATŘÍ

„Kniha lékařská,
kteráž slove

“

Knihtisk se šířil velmi rychle, a tak se záhy začaly tisknout nejen liturgické (náboženské) texty, ale i knihy z oblasti práva, přírodovědné publikace či cestopisy.

Kdo je autorem cestopisu „Putování aneb Cesta z Království českého do Benátek...“ vystaveného v našem muzeu?

Jan Willenberg je autorem veduty Mladé Boleslavi, která byla vytištěna v r. 1602. Najdeš na ní mladoboleslavský hrad?

Zakroužkuj ho a doplň, čím se výrazně liší od své současné podoby.

Na výstavě najdi knihy, na jejichž vzniku se podíleli i dva významní humanističtí vzdělanci tzv. "zlatého věku české literatury". K následujícím charakteristikám dotyčných osobností doplň chybějící jména:

1) _____

☞ vlastním jménem Jiří Černý, podle panující módy upravil své jméno (v jeho případě překladem do řečtiny)

☞ provozoval známou tiskárnu v Praze

☞ obchodně velmi zdatný podnikatel, vytiskl na 230 rozsáhlejších i menších děl

☞ jeho podnik byl na svou dobu moderně vybaven (zde zaměstnaní tiskaři používali na 40 druhů písma pro čtyři různé jazyky)

Nápověda z výstavy: *Knihy Putování svatých na všecku Svatou bibli obojího Zákona*

2) _____

☞ vysoce vzdělaný pražský měšťan, překladatel, tiskař, nakladatel, populizátor historie a příležitostný literát

☞ působil v tiskařské dílně svého tchána, po jeho smrti získal tiskárnu do svého majetku

☞ tiskl knihy prakticky ze všech oborů, kterými tehdejší společnost žila

☞ ve svých dílech používal vytríbenou češtinu, která se spolu s kralickou češtinou (podle Bible Kralické - taktéž u nás ve výstavě) stala základem novodobé češtiny

☞ dokázal, že čeština může konkurovat latině

Nápověda z výstavy: *Bible česká*

Prohlédni si vazby knih vystavené ve vitríně v muzejní herně. Jsou zde ukázky nejrůznějších materiálů, které se na výrobu knižních vazeb používaly a používají.

Spoj čarou exponáty s jejich odpovídající popiskou.

Kožená vazba

Pergamenová vazba

Papírová vazba

Plátěná vazba

Koženková vazba
zdobená zlacením

Dřevěné desky potažené kůží
s vtláčovaným reliéfním vzorem

Takový menší exemplář vlastnoručně vyrobené knihy si od nás po absolvování programu „Knihaři a knihvazači“ odneseš. Při práci budeme potřebovat znát alespoň základní názvosloví.

Pro začátek označ některé části knihy na obrázku. Nabídka slov:

Knižní blok – svázané a oříznuté listy knihy

Předsádka – dvojlist pevnějšího papíru, který spojuje knižní blok s deskami knihy (přední a zadní předsádka)

Desky – dnes vyráběny z lepenky a potahovány papírem, textílem, koženkou či kůží

Záložka

Kapitálek – proužek textilie dekorativního charakteru. Je vlepen do hřbetu knihy, aby zakrýval mezeru mezi blokem a deskami.

